

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

ГБОУ «Сорокская сойотская школа – интернат среднего общего образования»

<p>«Рассмотрено» Руководитель МО <u>Хулуева Н.В. / Хулуева /</u> Протокол № 1 от « 28 » августа 2023г</p>	<p>«Согласовано» Заместитель директора по УМР ГБОУ «СШИ СОО» <u>Бадеева Т.Г. / Бадеева /</u> от « 28 »августа 2023 г</p>	<p>«Утверждено» Директор ГБОУ «СШИ СОО» <u>Ниндакова З.У. / Ниндакова /</u> Приказ № 68 от «28» 2023 г М.П.</p>
---	--	---

Рабочая программа
по бурятскому языку 7 класс

предмет, класс

Дугаровой Светланы Готобдоржиевны

ФИО должность

Рассмотрено на заседании

Педагогического совета

Протокол № 1

от 28 августа 2023 г

у. Сорок 2023-2024 уч.год

Тайлбари бэшэг.

Программа разработана на основе следующих нормативных документов и методических материалов:

-Федеральный закон об образовании в Российской Федерации № 273-ФЗ от 29.12.2012;

-Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от «17» декабря 2010 г. № 1897;

-Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 20.05.2020 № 254 "Об утверждении федерального перечня учебников, допущенных к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования организациями, осуществляющими образовательную деятельность"

Приказ Министерства образования и науки Республики Бурятия от 17.09.2019г №1366 «Об утверждении перечня учебников и учебно-методических пособий»

- Буряад хургуулиин программанууд «Буряад хэлэн» 5-9 классуд, 2008;

по бурятскому языку в 7 классе О.Ш.Цыремпилова, Ц.С.Жанчипова «Буряад хэлэн» 7 класс, Улаан- Удэ «Бэлиг» 2014

-Положение о рабочей программе по учебному предмету ГБОУ «Сорокская сойотская школа-интернат среднего общего образования»

-Основная общеобразовательная программа основного общего образования ГБОУ «Сорокская сойотская школа-интернат среднего общего образования»

-Учебный план ГБОУ «Сорокская сойотская школа-интернат среднего общего образования»

Для реализации программы используется учебник: Бурятский язык 7 класс О.Ш.Цыремпилова, Ц.С.Жанчипова «Буряад хэлэн» 7 класс, Улаан- Удэ «Бэлиг» 2018 г.

Место предмета в федеральном базисном учебном плане

Согласно федеральному базисному учебному плану для образовательных учреждений Российской Федерации на изучение бурятского языка в 5 класс отводится **3 ч в неделю, всего 102**

Тус худэлмэри буряад хэлэ шудалалгын туршалгын программа баримталан, 7-дохи класста ажалай программа зохогдобо. Россиин эрдэм хуралсалда шэнэ шэглэлнуудэй нэбтэрэн орожо, бэелүүлэгдэжэ байгаа мунөө сагта Байгалай регионой хуралсалай эмхинуудтэ буряад хэлэ бэшэг шудалалгада гунзэгы анхарал хандуулагдана.

1992 оной июниин 10-да баталагдаһан «Буряад Республикын арадуудай хэлэнууд тухай» Хуулиин ёһоор буряад хэлэнэй гурэнэй хэлэнуудэй нэгэн болоод байхадань, тус хэлэндэ олониитын, арад зоной, залуушуулай, хурагшадай хандалга нилээд гунзэгырнэ.

Гол шухала зорилгонууд:

- ургажа ябаа залуу уетэндэ эрдэм болбосоролой үндэБэ Бууриие гунзэгыгеер ба бата бэхеэр угэхэ;
- Бурагшадые Буряад Республикын гурэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ турэлхи хэлэеэ хэрэглүүлжэ Бургаха;
- арадайнгаа туухэ, аман зохоолойнь баялиг,ёбо заншал, соел болбосорол - эдэ бугэдэндэ тушэглэн, тэдэниие Бургажа,хугжеежэ, хумуужуулжэ, буряад үндэБэ яБатанай гунзэгы мэдэрэл буридуулхэ.

Тус зорилгонуудБаа дулдыдан, буряад хэлэ үзэжэ байБан Бурагшадта эрдэмэй-лингвистическэ мэдээнүүдые, ойлгосонуудые, грамматикын дуримуудые дуурэнээр шудалан узуулхэ шухала.

7 класста туд программа бэелүүлэгдэхэдээ, Буралсалай номууд ба дидактическа материалнууд, таблицанууд болон буряад хэлэнэй диск дээрэ үндэБэлжэ зохогдобо.

Буралсалай ябадал иимэнууд технологи болон методико дээрэ эмхигхэгдэнэ: түлэблэлэй, блогой, шэнжэлуулжэ ойлгуулха, зохоохы, бэдэрэлгын онол аргууд. Заалгын ба шэнжэлэн үзэлгын замуудые тодоруулдаг, багшалхы эрдэм ухааниие буряад хэлэ зааха методико гэдэг. Методико хадаа хэлэ шудалгы тодоруулна, мэдэсыень элируулнэ, раздел бүхэниие ямар класста хэды шэнээн гунзэгыгеер ба ургэнеер үзэхэ ёботойб гэжэ шэнжэлнэ, багша ямар арга боломжонуудые хэрэглэхэб, заалгаяа хайшан гэжэ Байжаруулхаб гэжэ тодоруулна. Методико дидактикатай тон нягта холбоотой. Хумуужуулгын, эрдэмэй болон Буралсалай ёбо анхаралдаа абадаг дидактикын юрэнхы үзэлнууд методикын үндэБэ Бууриинь болоно гээшэ. Методико хумуужуулгын, эрдэмэй болон Буралсалай уедэ хүнэй Банаан сэдхэлэй хугжэлтэ (психикэ) шудалдаг, багшалхы ухаан сэдхэлтэй, тэрэнэй психологическа үндэБэ Буури шэнжэлдэг психологитой тон нягта холбоотой. Ёбо журам эбдэдэггүй хумуужуулгын асуудалнуудые хараадаа абажа, буряад хэлэнэй методико этикэтэй, эстетикэтэй харилсаатай байдаг. ТэрээнБээ гадна буряад хэлэнэй методико ондоо дүтэрхы Буралсалай предметуудтэй нягта холбоотой: буряад литература, ород хэлэн ба

литература, туухэ, хугжэм, дуршэлэн харуулдаг искусствотой. Буряд хэлэнэй методико Бургуулин багшанарай дуй дуршэл шэнжэлдэг, онсодходог ба тэрээн дээрэ үндэБэлдэг.

Буряд хэлэнэй методикын гол түлэб үзэлнууд (основные принципы) иимэнууд байна: **научна шанар, туухэ баримталга.**

Бургалгын уедэ хэрэглэгдэдэг үзэгдэлнууд иимэ:

- ажабайдалтай холбоо

Гуримтай ба зориБон Буралсал: ойлгосо, харуулан ойлгосо, Буралсалай ба хумуужуулгын холбоо Бургалгын уеын шухала хубинууд хадаа Буралсалай зорилго, предмет, багша, Бурагша.

Бурагшадай мэдэсэ, шадал, дадалыень шалгаха янзанууд: шалгалтын упражненинууд, бэшэмэл харюунууд, тестнууд, диктантнууд, шалгалтын холимог худэлмэри, аман шалгалта, хеерэлдеен, Бурагшадтай уридшалан худэлэлгэ, хусэд шиидхэгдээгүй асуудалнуудые шэнжэлуулэн тайлбарилга, сахим Бураха номоор даабаринуудые дуургэлгэ.

Нуралсалай сэдэбуудэй гаршаг

1. 5-6 классуудта үзэхэнөө дабталга: фонетикэ, лексикэ, морфологи
2. Уйлэ угэ
3. Уйлэ угын удха шанар
4. Уйлэ угэнуудэй бии бололго
5. Уйлэ угын маягууд
6. Уйлэ угын вид
7. Мэдуулһэн тухэл
8. Хандаһан тухэл
9. Причастна тухэл
10. Причастинуудай юумэнэй нэрэ бололго
11. Причастинуудай зохилдол
12. Причастинуудай нюурта ба өөртэ хамаадал
13. Деепричастна тухэл
14. Зуйр угэ
15. Зуйр угэнуудэй удхаараа илгарал
16. Дахуул угэ
17. Дахуул угэнуудэй удха шанар
18. Дахуул угэнуудэй илгарал
19. Холболто
20. Холболто болн холболто угэнуудэй илгарал
21. Ниилэлдуулһэн холболтонууд
22. Дахалдуулһан холболтонууд
23. Аянгалһан угэнууд
24. Абя дуряһан угэнууд
25. Жэл соо үзэхэнөө дабталга

Нурагшадай мэдэсэ, шадабариде табигдаха гол эрилтэнууд нурагшад 7-дохи класс дуургэхэдээ, иимэнууд шадабаритай болон дадалтай болохо ёботой:

- хэлэлгэдээ олон янзын уйлэ угэнуудые зубеер хэрэглэжэ Ыураха;
- причастна болон деепричастна дахуулалнуудтай мэдуулэлнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ;

- дутэрхы удхатай холболтонуудыг зубеер хэрэглэхэ;
- зуйр угэнуудэй илгаануудыг мэдэхэ, зубеер хэрэглэжэ Бураха;
- аянгалбан угэнуудыг хэлэлгэдээ зубеер хэрэглэхэ

Предметные компетенции:

- угэ соохи узэгууд ба абяануудыг зубөөр илгаруулха, шуулбэрилхэ, аялгануудай ба хашалгануудай илгаа мэдэхэ, буряад болон абтаһан угэнуудэй бэшэгэй дурим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, угэнуудыг болон мэдуулэлнуудыг зубөөр угуулхэ, бэшэхэ, угэнуудыг буридэлөөрнь шуулбэрилхэ, юрын мэдуулэлнуудыг зохёохо, мэдуулэлэй юрын гэшуудыг мэдэхэ,
- юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан угуулэлнуудыг илгаруулха. юрын тусэб табижа шадаха;
- хэлэлгэдээ угэнуудыг зубөөр хэрэглэжэ һураха;
- мэдуулэлнуудыг хэлэлгэдээ зубөөр зохёожо, хэлэжэ шадаха; дутэрхы удхатай угэнуудыг хэлэлгэдээ хэрэглэхэ; алдуугуйгөөр, зубөөр бэшэжэ шадаха.

Метапредметные компетенции

- шухала хэрэгтэй мэдээсэлнуудыг бэдэржэ, компьютер болон интернетэй хусөөр мэдээнүүдыг оложо, хэрэглэжэ шадаха; шуумжэлэл, шэнжэлэл хэжэ, дутаг дундануудыг элируулжэ; хэһэн ажалдаа арга боломжонуудыг тааруулжа, шалгалта, сэгнэлтэ угэжэ шадаха; юумыг сасуулжа, тааруулжа, шалтаг хойшолоной холбоо байгуулжа, бодолоо удаа дараалуулан һубарюулжа шада.

Личностные компетенции:

- буряад хэлээ буряад арадай үндэхэн-болбосоролой нангин баялиг гэжэ ойлгохо;
- түрэл хэлэндээ дуратайгаар, хундэтэйгөөр хумуужэхэ;
- хэлэнэй баялигыг грамматическа аргануудыг өөрынгөө хэлэлгэдэ хэрэглэжэ, бодожо байһан бодолоо тэрэнэй хусөөр хэлэжэ шадаха.

Коммуникативные УУД:

- бэе бэе шагнажа, дуулажа шадаха; хэлэнэй аргануудыг хэлэлгэдээ хэрэглэжэ, өөрынгөө хараа бодол хэлэжэ шадаха;
- бэшэг дээрэ, аман хэлэлгээрэ хэрэгтэй мэдээсэл дамжуулжа шадаха;

- асуулта хэжэ, хунэй һанал бодол ба өөрынгөө һанамжа хэлэжэ шадаха;
- хэжэ байһан юумэнэйнгээ зорилгонуудые, хамта дуургэхэ ажалайнгаа тусэбуудые, яжа тэрээнээ дуургэхые элирхэйлжэ шадаха;
- олоһон мэдэсээрээ нугөөдэтээе хубаалдажа, урэ дунтэй бодол абаха; бэе бэеэ хундэлжэ, нугөөдэдөө анхаралтайгаар хандаха.

Регулятивные УУД:

- олоһон мэдэсһээ уламжалан, ушөө мэдэхэгуй юумэн тушаагаа зорилго табиха;
- тусэблэлгэ, удаа дараалуулан хоорондын зорилгонуудые табиха, ямар дундэ ерэхээ уридшалан мэдэхэ;
- сэгнэлтэ хэхэдээ, юу ойлгоһоноо, ушөө юу ойлгожо абахабиб, хэр зэргэ шанартайгаар ойлгообиб гэжэ, хэһэн ажалаа сэгнэжэ шадаха;
- эрмэлзэл зоригуо суглуулжа, бэрхэшээлнуудые дабажа шадаха.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

№ п/п	Наименование раздела, темы	Общее количество часов	Количество часов, отведенных на контрольные работы
1.	Турэл буряад хэлэн. Угуулэл.	10ч	1ч.
2.	Уйлэ угэ	41ч.	6ч
3.	Тухалагша хэлэлгын хубинууд.	29ч	6ч.
4.	Тусхай хэлэлгын хубинууд	11ч.	3ч.
5.	Жэл соо узэһэноо дабталга	11ч	1ч
	Итого:	102ч.	18ч.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

№	Тема	Кол-во часов	Планируемая дата	Фактическая дата
I четверть				
Дабталга 10 (часов)				
1.	Түрэл буряад хэлэн. Хэлэн ба хэлэлгэ. Зүб бэшэлгэ.	1ч.		
2.	Фонетикэ.Графика.орфозпи.Бэшэг. дурим дабталга	1ч.		
3.	Лексикэ.Лексикологи.Фразеологи	1ч.		
4.	Угын бии бололго.Угын буридэл.Хэлэлгын хубинууды дабталга	1ч.		
5.	Шалгалтын диктант «Убһэндэ»№2	1ч.		
6.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
7.	Холбуулал	1ч.		
8.	Мэдуулэл	1ч.		
9.	Мэдуулэлэй гэшууд	1ч.		
10.	Угуулэл.	1ч.		
Үйлэ үгэ 41 (часов)				
11.	Үйлэ угын удха шанар. Үйлэ угын мэдуулэл соохи уургэ	1ч.		
12.	Үйлэ угын анхан ба гараһан һуури	1ч.		
13.	Үйлэ угэнуудэй бии бололго	1ч.		
14.	Үйлэ угэнуудэй бии бололго	1ч.		

15.	Үйлэ угын маягууд	1ч.		
16.	Үйлэ угын маягууд	1ч.		
17.	Шалгалтын диктант Эрхим диктант №2	1ч.		
18.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1ч.		
19.	Уйлэ угын вид	1ч.		
20.	Уйлэ угын вид	1ч.		
21.	Уйлэ угын тухэлнууд. Мэдуулһэн тухэл	1ч.		
22.	Уйлэ угын тухэлнууд. Хандаһан тухэл	1ч.		
23.	Хандаһан тухэл	1ч.		
24.	Шалгалтын диктант№3 Уйлэ угэ	1ч.		
25.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1ч.		
26.	Хандаһан тухэлэй уйлэ угэнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1ч.		
27.	Хандаһан тухэлэй уйлэ угэнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1ч.		
II четверть				
28.	Хандаһан тухэлэй уйлэ угэнуудые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1ч.		
29.	Холбоо хэлэлгэ хугжөөлгэ №4Зурагаар худэлмэри	1ч.		
30.	Холбоо хэлэлгэ хугжөөлгэ №5Зурагаар худэлмэри	1ч.		
31.	Причастна тухэл	1ч.		
32.	Причастна тухэл	1ч.		
33.	Причастинуудай юумэнэй нэрын удхатайгаар хэрэглэлгэ	1ч.		

34.	Причастинуудай юумэнэй нэрын удхатайгаар хэрэглэлгэ	1ч.		
35.	Причастинуудай зохилдол	1ч.		
36.	Причастинуудай зохилдол	1ч.		
37.	Причастинуудай нюурта ба өөртэ хамаадал	1ч.		
38.	Причастинуудай нюурта ба өөртэ хамаадал	1ч.		
39.	Причастинуудай нюурта ба өөртэ хамаадал	1ч.		
40.	Шалгалтын ажал №6 Причасти	1ч.		
41.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
42.	Деепричастна тухэл	1ч.		
43.	Деепричастна тухэл	1ч.		
44.	Деепричастна тухэл	1ч.		
45.	Деепричастна илгарал	1ч.		
46.	Шалгалта №7 Деепричасти	1ч.		
47.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
48.	Дееприастиин илгарал	1ч.		
III четверть				
49.	Дееприастиин илгарал	1ч.		
50.	Причастна болон деепричастна тухэлнуудэй уургэ	1ч.		
51.	Угуулэл	1ч.		
Түһалагша хэлэлгын хубинууд 29 (часов)				

52.	Тухалагша хэлэлгын хубинууд	1ч.		
53.	Тухалагша хэлэлгын хубинууд	1ч.		
54.	Зүйр үгэнүүд тухай ойлгосо. Удхаараа илгарал	1ч.		
55.	Зүйр үгэнүүд тухай ойлгосо. Удхаараа илгарал	1ч.		
56.	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (зурагаар хүдэлмэри)№8	1ч.		
57.	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (зурагаар хүдэлмэри)№9	1ч.		
58.	Ньюрай зүйр угэнууд	1ч.		
59.	Ньюрай зүйр угэнууд.	1ч.		
60.	Зүйр угэнуудыг хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1ч.		
61.	Шалгалтын худэлмэри №10 Зүйр угэнууд	1ч.		
62.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
63.	Дахуул үгэнүүдэй удха шанар.	1ч.		
64.	Дахуул үгэнүүдэй удха шанар.	1ч.		
65.	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ№11 Найруулга	1ч.		
66.	Дахуул угэнуудэй илгарал	1ч.		
67.	Дахуул угэнуудэй илгарал	1ч.		
68.	Дахуул угэнуудэй илгарал	1ч.		
69.	Шалгалтын диктант№12 Дахуул угэнууд	1ч.		
70.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
71.	Холболто.Юрын ба буридэмэл холболто	1ч.		
72.	Холболто.Юрын ба буридэмэл холболто	1ч.		

73.	Холболтонууд болон холболто угэнуудэй илгарал	1ч.		
74.	Холболтонууд болон холболто угэнуудэй илгарал	1ч.		
75.	Ниилэлдуулһэн холболтонууд	1ч.		
76.	Ниилэлдуулһэн холболтонууд	1ч.		
77.	Шалгалтын диктант№13Холболто	1ч.		
78.	Дахалдуулһан холболтонууд	1ч.		
79.	Дахалдуулһан холболтонууд	1ч.		
80.	Угуулэл	1ч.		
Тусхай хэлэлгын хубинуд (11часов)				
81.	Тусхай хэлэгын хубинууд Аянгалһан угэнууд	1ч.		
IV четверть2				
82.	Тусхай хэлэгын хубинууд Аянгалһан угэнууд	1ч.		
83.	Абья дууряаһан угэнууд	1ч.		
84.	Абья дууряаһан угэнууд	1ч.		
85.	Абья дууряаһан угэнууд	1ч.		
86.	Холбоо хэлэлгэ хугжоолгэ№14 Зурагаар худэлмэри	1ч.		
87.	Холбоо хэлэлгэ хугжоолгэ№15 Зурагаар худэлмэри	1ч.		
88.	Сэглэлтэ	1ч.		
89.	Сэглэлтэ	1ч.		
90.	Шалгалтын ажал№16 Сэглэлтэ	1ч.		
91.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
Жэл соо узэһэноо дабталга 11 (часов)				
92.	Үйлэ үгын синтаксическа үүргэ	1ч.		
93.	Үйлэ үгын синтаксическа үүргэ	1ч.		
94.	Причастна ба деепричастна дахуулалтай мэдүүлэлнүүд	1ч.		

95.	Причастна ба деепричастна дахуулалтай мэдүүлэлнүүд	1ч.		
96.	Шалгалтын худэлмэри№17 Дабталга	1ч.		
97.	Алдуу дээрэ худэлмэри	1ч.		
98.	Дахуул үгэнүүдэй удха ба үүргэ	1ч.		
99.	Нюурай частицануудые дабталга	1ч.		
100	Нюурай частицануудые дабталга	1ч.		
101	Междомети	1ч.		
102.	Междомети	1ч.	.	
	Итого:	102ч		

Нуралсалай методическа хэрэгсэлнууд

1. О.Ш.Цыремпилова, Ц. С. Жанчипова «Буряад хэлэн», Улаан-Удэ, 2014 он
2. А.Б.Санжаева «Буряад хэлэнэй грамматикаар таблицанууд», 2010 он
3. «Буряад хэлэн» сахим Бураха бэшэг, 2006, 2010 он
4. Буряад Бургуулин программанууд «Буряад хэлэн» 5-9 классуд, 2008 он
5. С.Г.Будаин «Буряад хэлээр тестнууд», 2006 он

